

איבערהען

ים-לידער

שיריים

ריקודה פוטש

תרגום: בצלאל זב

הקדמה

מחזור השירים 'ים-לידער' (שירי ים) חותם את ספר שיריה הראשון של ריקודה פוטש (1906-1965). בשנת 1934 פרסמה פוטש את ספרה הראשון אותה שנה בה היגרה לישראל, הספר כולו משמש מעין פרידה מנופי ילדותה וצעד ראשון במסע אל ארץ חדשה, נופים חדשים ושפה חדשה. שירי הים ממשיכים מסורת כתיבה המתחילה בשירה העברית בספרד עם שיריו של רבי יהודה הלוי דרך גלגוליהם השונים ועד לתרגומו החופשי של ביאליק ליידיש בשנת 1924. בעוד פוטש שומרת על הצורה העממית של השירים שיריה נבדלים משירי הים שקדמו לה בכך שהם אינם מבטאים רגשות לאומיים ואינם מנסים לבטא את רגשות הכלל. למעשה, שירי הים של פוטש גם לא עוסקים במפורש בגעגוע לארץ חדשה אלא יש בהם השתהות על המרחב הימי שבין הארצות. בשירי הים, פוטש עומדת בפני מסע שהיא עצמה איננה יודעת את סופו, האם המסע יוביל אותה אל ארץ חדשה או שמא מדובר במסע מעגלי ששייב אותה אל אותו החוף בו היא עומדת? (צדפות ים) המסע של פוטש הוא גם מסע פואטי, בנסיון שלה לשורר את המסע ולשיר על הים (אז מה אפשר בכלל לומר לים?). בחלק מהשירים המסע מתגלם בגופה של פוטש (ספינות על החול) ובסוף המשוררת מקריבה עצמה למען המסע (ערב על הים).

י. זיסער, ווינט אויף קלאווישן, טאָוולקונסט, לאַדזש, 1934, בעריכתו של רפאל הלף

יד

ים-לידער

א גרוס מיין ברודער נארקיס אין פאלעסטינע

1

ים-מושלען

ים-מושלען קומען דא אין זאמדן שטארבן,
ווי די רעגן-ביוגנס זייערע שימערנדיקע פֿארבן
איופֿן סאמע ברעג
לייגט דער ים זיין קאפֿ אוועק.

שאַטנס, שאַטנס איופֿן זאמד,

איך בין איוך אין מיטן.

איופֿן הימל איז אַ ווייסער וואַלקן דורכגעריטן
און זיין שאַטן לייגט שיון איופֿן זאמד.

ווי זאָל איך לייגן מיין סוד און מיין ליידי?
זאָל איך דאָס לייגן אין זאָמדיקן קלייד
וואָס ווערט איופֿגענייט פֿון ים גאָר אליין
מיט מוסטער פֿון וועלן, מיט זוניקן שיין?

אוודאי וועל איך לייגן מיין טריוועריקן קאָפּ
איוף זאָמדיקן קלייד מיט פנים אַראָפּ
ים-מושלען קומען איוף דאָ שטארבן
מיט די רעגן-ביוגנדיקע פֿארבן.

שאַטנס, שאַטנס איופֿן ים

איך בין איוך אין מיטן

נעמען קינדער לאַפעטעס

וועלן אונדז פֿאַרשיטן.

2

וואָס קאָן מען דען זאָגן צום ים?

וואָס קאָן מען דען זאָגן צום ים,
ווען מען בלייבט אין זיינע טיפֿן שטיין
און וועלן, ווי בייטשן שניידן זיך איין
אין נאָקעטן קערפער, וואָס הענגט איופֿן וואַסער אליין,
ווי אַ פֿישל אַ גרינגס,
וואָס קאָן מען דען זאָגן צום ים?

וואָס קאָן מען דען זאָגן צום ים,
ווען ער שטורעמט און בייזערט זיך ביז גאָר

ניב

שירי ים

ברכת שלום לאחי נרקיס בפלשתינה.

1

צדפות-ים

צדפות-ים מגיעות לְכאן בחול לְנוע
כְּמוֹ הַקֶּשֶׁת זֶהָרִם צְבוּעַ
עַל זֶה חוֹף הַבְּטוּחַ
הַיָּם אֶת רֵאשׁוֹ הַשְּׂכִיב לְנוחַ.

צַל וְעוֹד צַל עַל הַחוּל

גַּם אֲנִי שָׁם בִּינּוֹתַיִם.

עָנּוּ לָבוֹ שָׁעַט בְּשָׁמַיִם

וְצַלוֹ כְּבָר נַח עַל הַחוּל.

כיצד אניח אַת סוּדִי וְאַת סבְּלִי?
הָאִם אֲנִיחָם בְּמַלְבוּשׁ הַחֲלִי
אֲשֶׁר נִתְפַר מִן הַיָּם עַצְמוֹ מְמַשׁ
עִם רְשׁוּמֵי גְלִיִּם, עִם קֶרְנֵי הַשְּׂמָשׁ?

בְּנֹדְאֵי אֲנִיחַ אֶת רֵאשֵׁי הַסּוּבֵל
עַל הַמַּלְבוּשׁ הַחֲלִי כְּפִנֵי נוֹפֵל
צדפות-ים מגיעות לְכאן לְנוע
בְּקַמּוּרָן אֲשֶׁר כְּקֶשֶׁת צְבוּעַ.

צַל וְעוֹד צַל עַל הַיָּם

גַּם אֲנִי שָׁם בִּינּוֹתַיִם

לוֹקְחִים יְלָדִים אֶתֵּיִם

לְפִזְרָנוּ לְרוּחוֹת הַשְּׂמַיִם.

2

אז מה אפשר בכלל לומר לים?

אז מה אפשר בכלל לומר לים,
כְּאֲשֶׁר נַח הָאָדָם בְּסִלְעֵיו הַעֲמֻקִּים
אֲשֶׁר יִהְיוּ כְּשׂוֹטִיִּם הַמְצִיקִים
לְגוֹפֵיִם עִירְמִים, אֲשֶׁר נִתְלִיִּם עַל מַיִם לְבָדָם
כְּמוֹ זֶה הַדָּג הַקָּל,
אז מה אפשר בכלל לומר לים?

אז מה אפשר בכלל לומר לים,
כְּאֲשֶׁר הוּא זֹעֵף לְלֵא הַרְף וּפּוֹרֵץ בְּסַעְרוֹת

עד נְשָׂאֲשׁוּ עֲמוּס לַעֲיִפָּה כְּדִינִים בְּחֻצוֹת
הוא פּוֹרֵעַ וּמְפַזֵּר אֶת הַגְּלִים, כְּמוֹ שְׂעֵרוֹת,
אִז מָה אֶפְשָׁר בְּכֻלָּל לומר לִים?

אִז מָה אֶפְשָׁר בְּכֻלָּל לומר לִים,
כְּאֲשֶׁר מְפַלֵּג לוֹ מִפְרָשׁ לָבוֹ כְּמוֹ יוֹנָה
כְּאֲשֶׁר לא נותר עוד כּוֹחַ לְשׁוֹרֵר תְּהִלָּה
לְאוֹתוֹ אֲשֶׁר גָּלָה אֶת זֶה הַיָּפִי,
אִז מָה אֶפְשָׁר בְּכֻלָּל לומר לִים?

אִז מָה אֶפְשָׁר בְּכֻלָּל לומר לִים,
עַתָּה עַל יְרֵחוֹ הַשָּׁפֵל מְנַחֵת רְשֵׁת דִּינִים
וְהוּא כּוֹסֵף וְשׁוֹתֵק, תְּמִים הוּא בְּלִבּוֹ - - -
הָאֵם יָכוֹל אָדָם לְפַלֵּל אֶת הַמְּלָה הַבּוֹדְדָה:
נִשְׁקֵק לוֹ אֱלֹהִים,
אִז מָה אֶפְשָׁר בְּכֻלָּל לומר לִים?

זִינָן קָאָפּ אִיז דָּאָךְ מִיד ווי פִּישַׁעַר אִין הָאֵלְבַעַר נֶאֱכַט
עַר שׁיּוֹבַעֲרַט און רִיִּסַט זִיךְ די כּוּוֹאֲלִיעַס, ווי הָאָר,
וואָס קָאָן מַעַן דַּעַן זָאָגן צום ים?

וואָס קָאָן מַעַן דַּעַן זָאָגן צום ים,
ווען ס'שׁיִפֵּט זִיךְ אַ זַעגל אַ וויִיסַעַר וו'אַ טִיּוֹב
אַז מַעַן הָאָט נִישַׁט דַּעַם כּוּחַ צו זָאָגן אַ לִיּוֹב
צו דַּעַם, וואָס הָאָט די שׁיִינְקִייט אַנטִפֿלַעקַט
וואָס קָאָן מַעַן דַּעַן זָאָגן צום ים?

וואָס קָאָן מַעַן דַּעַן זָאָגן צום ים,
ווען ס'לִיגַט אִיוּרָה זִינָן פֿלֶאָךְ לִכְנֵה מִיט נַעֲצֵן פֿון פִּישַׁ
און עַר זִילְבַעֲרַט און שׁוויִיגַט אָפֿן מִיט זִינָן הָאָרֶץ - - -
צִי קָאָן מַעַן אִיוֹסֲרִידֵן צו גָאָט דָאָס אִיינְצִיקַע וואָרַט:
גִיב גָאָט אִים אַ קוֹשׁ,
וואָס קָאָן מַעַן דַּעַן זָאָגן צום ים?

יאן דוד, סירות

יד

3

שיפן איוף זאמדן

ווי די שמאלע לאנגע איוגן מיינע,
שיפן טריועריקע אין מיין פנים
שיפן זיך דא אין די זאמדן ליידיקע די שיפן
מיט די מאסטן-דרענגער, ווי גולנים.

אין די ליידיקע דא שיפן
ליגט די שרעק אין זעק געבונדן
האט ווער אין מיינע איוגן,
דעם פחד וואו לאמטערן אנגעצונדן.

איוף וועמען ווארטן דא די שיפן
מיט די בריווע ווייסע זעגל?
אפשר ווארטן זיי איוף מיר
איינצוגראבן זייערע נעגל?

וועל איך איופשייין מארגן פרי
און וועל פאלן איוף די קני
און וועל ווייזן אלע לייט
כ'האב די שיפן שיון באגלייט
ס'איז די שרעק פון אייך אוועק
צו אן אומבאקאנטן ברעג.

4

אווונט איופן ים

ס'האט דער ים דעם אוונט פארשריגן
מיט שיומיקע כוואליעס, מיט שיפן-געבריוו
איוף ברעגן, איוף זאמדן האט אלעס געשוויגן
און איך האב געגאפט ביים פענצטער פון היוז.

איך האב געהערט, ווי פייגל פארפליען
אוועק אהין איבערן ים,
די אומענד פון שווארצן ימישן שפיגל
האבן די וואלקנס גענומען [אין] שפאן.

די לבנה איז בלייך איופן ים דא געשווימען,
ווי ס'שווימט א קאפ ווען בענקשאפט אים טראגט
פישער זענען מיט נעצן געקומען
דעם אוונט פון ים מיט נעצן געפלאגט.

עב

3

ספינות על חול

כעיני הצרות והארכות,
ספינות עצובות בתוך פני
מפליגות כאן בחול הספינות הריקות
עם תרנו הזקוף, כשודד וקנאי.

כאן בספינות הפרוקות
מנח הפחד קשור בשקית
מישהו בתוך בבת עיני
את המורא כמו נחלילית הצית.

למי כאן מחכות הספינות
במפרש חום ולבן?
מחכות הן לי אולי
בצפרניו לחרט עלי?

אשפים לפנות בקר
ואפל על ברבים
ולכל עובר ושב אחזף
את הספינות כבר ליתי בחלוף
זה הפחד מסך המתפוגג
אל חוף מנכר הרסק.

4

ערב על הים

הים את הערב הציוף בבכייה
על גליו הקוצפים וספינות הפעס
על החוף, על החול, הכל עמדו בדומיה
ואני מסלון הבית מביטה ומשתאה.

שמעתי צפרים פורשות כנפים
אל מעבר לים, אי שם למרחקים
על פני הים השחרים אינסופיים
העננים אז החלו מתהלכים.

שט הירח חור על המים,
כשוט ראש עת געגוע נושא
כאו דגים ברשתות הדיג
לכדו רשתות את הים וערב.

סְפִינָה עִם כְּנָפִים בְּכֶסֶף וְלָבָן
חֹתְכֶת אֶת אוֹתוֹ הַיָּם עִם
לְבִי שֶׁנִּתְלָה עַל צִפְרֵי אֵיזָה אָדָם
וְהַעֲרֵב רָאָה אֶז אֶת הַדָּם הַחֲמִים.

אֶ שִׁפֵּל מִיט וּוִיִּסַע זִילְבֶּעֲרַנֶּע פֶּלִיגֵל
אִיִּנְגֶּעֲשֵׁנִיטן זִיךְ הָאָט אִין יִמֵּס סְאָמֶע מִיט
מִיִּין הָאָרֶץ אִיז גֶּעִהָאָנְגֶּען אִין עִמֶּעֲצֵנִס נֶעגֵל
און דער אָוונט גֶעזֶען הָאָט דָּאָס וואָרעִמֶע בלוט.

בצלאל שטראוס מאסטרנט במסלול לספרות יידיש באוניברסיטת תל אביב. צעדיו הראשונים בתרגום ובמחקר מתמקדים במשורת ריקודה פוטש ובספרות יידיש ארץ ישראלית.